



VALTIOVARAINMINISTERIÖ  
FINANSMINISTERIET

# Linjauksista toteutukseen: miten rakentaa kokonaisnäkemystä valtion läsnäolosta alueilla

13.3.2020

Alueellistamisen uudistaminen – strategiahanke

Valtakunnallinen tilaisuus

**Nykytila**



# Laki ja valtioneuvoston asetus valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta (ts. ”alueellistamislainsäädännön” nykytila)

- Lain tavoitteena on **järjestää sijoittamista koskeva toimivalta** siten, että **sijoittamispäätökset** turvaavat valtion tehtävien tuloksellista hoitamista, edistävät maan tasapainoista alueellista kehitystä, tukevat työllisyyttä maan eri osissa ja turvaavat työvoiman saantia valtion tehtäviin.
- Lain mukaan toimivalta sijoittamisesta kuuluu asianomaiselle ministeriölle, jossa päätöksen tekee ministeri, jollei asiaa siirretä valtioneuvoston yleisistunnolle.
- Voimassa olevan lain säännökset perustuvat vahvasti jaottelulle pääkaupunkiseutu/muu Suomi. Pääkaupunkiseutu on laissa määritelty kunnan tarkkuudella (13 kuntaa). Lain perusteluissa keskeiseksi on nostettu aluepolitiikan tehostaminen, pääkaupunkiseudulle suuntautuvan muuttoliikkeen hidastaminen ja työpaikkakehityksen aktivoiminen maakunnissa.
- Lain mukaiset prosessit käynnistyvät mm. kun valtakunnallisesti hoidettavia valtion toimintoja organisoidaan merkittävästi uudelleen. Vastaavaa merkittävyyttä ei laissa edellytetä supistettaessa pääkaupunkiseudun ulkopuolella sijaitsevien valtion alueellisia tai paikallisia toimintoja. Lakia ja sen mukaisia menettelyitä sovelletaan vaikutukseltaan hyvin eri tasoihin muutoksiin.

# Laki ja valtioneuvoston asetus valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevassa toimivallasta (ts. ”alueellistamislainsäädännön” nykytila)

- Laki ja valtioneuvoston asetus on aikanaan säädetty vastaamaan valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamistoimivaltaa ja valmistelumekanismia koskevan säännösten puutteeseen. Toimenpiteiden koordinoimattomuus nähtiin ongelmalliseksi hallituksen yhteiskuntapoliittisten tavoitteiden toteuttamiselle.
- Koordinaation puutteeseen on vastattu asettamalla valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamisasioiden valmistelua varten **alueellistamisen koordinaatioryhmä**.
- Koordinaatioryhmä ei valmistele tai tee sijoittamis- tai lakkauttamispäätöksiä.
- Koordinaatioryhmän keskeisin tehtävä on **lausuntojen antaminen** yksittäisistä ministeriöiden hallinnonaloilla päätettävistä ja toimeenpantavista sijoittamisista tai lakkauttamisista prosessin eri vaiheissa.

*Lausunto sijoittamisselvitykseen valittavista sijoituspaikkavaihtoehdoista, sijoittamisselvityksistä, sijoittamisesityksistä ja lausunto pääkaupunkiseudun ulkopuolella sijaitsevia yksiköitä tai toimintoja koskevista lakkauttamis- tai supistamissuunnitelmista.*

- Ministeriöillä ei ole velvoitetta hakea lausuntoa muusta kuin yksittäisistä sijoittamisista tai lakkauttamisista sitä mukaa, kun ne realisoituvat.

# Alueellistamisen koordinaatioryhmän toiminnasta

- Vuoden 2005 alusta tähän päivään saakka alueellistamisen koordinaatioryhmä on pitänyt 110 kokousta ja 11 kirjallista käsittelyä
- Näissä kokouksissa on käsitelty päätösasioina (eli lausunnon antamisasioina) 394 asiaa ja tiedoksi-asioina 347 asiaa
- Sijoittamisselvityksien ja lakkauttamissuunnitelmien määrästä ei ole saatavilla tarkkaa lukua, mutta käsiteltyjen päätössioiden määrä antaa suuruusluokkakuvan
- Kokonaiskoordinaatio ja ”ohjelmallisuus” ollut hallitusohjelmaan perustuvaa
  - Erityisesti Vanhasen ja Kiviniemen hallitusten 4.000-8.000 htv:n alueellistamistavoite vuoteen 2015 mennessä ja näiden mukaiset suunnitelmat ja seurannat
  - Fokus on ollut nykyisin tavoitteiston mukaisesti työllisyysvaikutuksessa
  - Näissäkin tavoitteiden asettaminen ja seuranta on kytketty yksittäisiin tapauksiin ja toimenpiteisiin

# Muutostarpeet



# Miksi muutos tarvitaan?

## Alueellistamisen määritelmä, tavoitteet, toimivalta ja soveltamisala sekä prosessi

- **Alueellistamislainsäädännön tavoitteet** eivät tunnista palveluita tai palvelurakennetta eikä kokonaisturvallisuusnäkökulmaa. Nämä ovat nousseet strategiatyössä käydyissä keskusteluissa kuitenkin toistuvasti keskeiseksi tavoiteteemoiksi.
- **Ohjausvaikutus ja kokonais kuvan muodostuminen** perustuu käytännössä yksittäisiin asioihin pyydettyihin lausuntoihin. Päätösvalta sijoittamisasioissa on VNOS:n mukaisesti kullakin ministeriöllä.
- Yksittäisten toimintojen ja virastojen sijoittamisen ja lakkauttamisen **prosessi on vaikuttavuudeltaan heikko**. Aitoa koordinaatiota ja suunnitelmallisuutta näyttää olevan vaikea käytännössä luoda yksittäisten tapausten tarkastelulla ja pelkällä koordinaatioryhmän lausumistoimivallalla.
- Alueellistaminen kiinnittyy nykylainsäädännössä **määritelmällisesti tarkasteluun pääkaupunkiseutu vs. muu maa**. Ennakoitavissa olevan kehityksen perusteella hahmottuu kuitenkin entistä vahvemmin myös kahtiajako maakuntien sisäisiin kasvukeskuksiin ja taantuviin alueisiin tai muutamiin valtakunnallisesti vahvoihin kasvukeskuksiin ja muihin alueisiin.

# MUUTOSEHDOTUKSET





# Strategiset toimenpiteet

## Vahvistetaan alueellisen läsnäolon suunnitelmallisuutta ja kokonaisuuden koordinaatiota strategian tavoitteiden toteuttamiseksi

- Luodaan uusi toimintamalli nykyistä vahvempaa ja pitkäjänteisempää valtioneuvostotasosta poikkihallinnollista suunnittelua, ohjausta ja seurantaa varten.
- Luovutaan yksittäisten yksiköiden ja toimintojen sijoittamisiin ja lakkauttamisiin perustuvasta toimintatavasta ja nykyisestä pääkaupunkiseutu / muu maa –vertailusta.
- Laajennetaan koordinaatio koskemaan kokonaisuutena valtion toimipisteverkoston ja palveluiden saatavuutta.

## Muutetaan alueellistamisen koordinaatioryhmän roolia

- Koordinaatioryhmän rooli (ml. nimi) muuttuisi valtioneuvoston tukena toimivaksi, nykyisestä yksittäisistä asioista lausuvasta ryhmästä strategisemmaksi suunnitelman valmistelijaksi, seuraajaksi ja arvioijaksi.

# Miten rakentaa kokonaisnäkemys valtion läsnäolosta alueilla ja ohjata sitä? Keskustelu toteuttamiskeinoista.

Ota kantaa kuhunkin ehdotukseen puolesta tai vastaan.

**Kirjaa tämän jälkeen perustelut. Mitä mahdollisia hyötyjä ja haittoja tai toteuttamisen onnistumiseen liittyviä seikkoja ehdotuksiin liitty?**

- 1) Laaditaan vaalikauden mittainen alueellista läsnäoloa ohjaava suunnitelma ja toimeenpannaan se osana tulossuunnittelua. Muutos vahvistaisi valtioneuvostotasosta poikkihallinnollista suunnittelua.
- 2) Luovutaan nykyisestä pääkaupunkiseutu / muu maa –vertailusta ja laajennetaan koordinaatio koskemaan kokonaisuutena valtion toimipisteverkoston ja palveluiden saatavuutta.
- 3) Muutetaan alueellistamisen koordinaatioryhmän rooli nykyistä strategisemmaksi valtioneuvoston suunnitelman valmistelijaksi, seuraajaksi ja arvioijaksi. Koordinaatioryhmä ei enää käsittelee yksittäisten yksikköjen ja toimintojen sijoittamisia ja lakkauttamisia.
- 4) Mitä muita ohjaukseen ja koordinaatioon liittyviä seikkoja tulee valmistelussa ottaa huomioon?